

शासकीय औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांमधील पीपीपी योजनेतर्गत उपलब्ध जागांवर तसेच खाजगी औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांमध्ये केंद्रीय ऑनलाईन पध्दतीने प्रवेश घेणाऱ्या अनुसूचित जाती प्रवर्गातील विद्यार्थ्यांकरीता “व्यवसाय प्रशिक्षण शुल्क प्रतिपूर्ती” योजना लागू करण्याबाबत

महाराष्ट्र शासन
सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग,
शासन निर्णय क्रमांक : व्यप्रशु-२०१९/प्र.क्र.१७३/शिक्षण-१
मंत्रालय विस्तार, मादाम कामा मार्ग,
हुतात्मा राजगुरु चौक, मुंबई ४०० ०३२
दिनांक : १ ऑगस्ट, २०१९

- संदर्भ :** (१) शासन निर्णय क्रमांक, उच्च व तंत्र शिक्षण विभाग, क्र.टीईएम-२०१४/प्र.क्र.९०/ तांशि-४, दिनांक २० मार्च, २०१५
(२) शासन निर्णय क्रमांक, उच्च व तंत्र शिक्षण विभाग, क्र.संकिर्ण-३३१५/प्र.क्र.१७/ व्यशि-३, दिनांक १४ मे, २०१५
(३) शासन निर्णय क्रमांक, सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग, क्र.इबीसी-२०१६/ प्र.क्र.२२१/ शिक्षण-१, दिनांक ३१ मार्च, २०१६
(४) शासन निर्णय क्रमांक, उच्च व तंत्र शिक्षण विभाग, क्र.टीईएम-२०१६/प्र.क्र.३३२/ तांशि-४, दिनांक ०७ ऑक्टोबर, २०१७
(५) शासन निर्णय क्रमांक, उच्च व तंत्र शिक्षण विभाग, क्र.आयटीसी-२०१७/ प्र.क्र.९९/ व्यशि-३, दिनांक २९ मे, २०१९

प्रस्तावना :-

राज्यात शासकीय व खाजगी औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांमार्फत शिल्पकारागिर प्रशिक्षण योजनेतर्गत (CTS) प्रशिक्षण देण्यात येत असून, युवकांचे रोजगाराभिमुख प्रशिक्षणाद्वारे रोजगार व स्वयंरोजगारासाठी सक्षमीकरण करून खाजगी औद्योगिक आस्थापनांना लागणाऱ्या कुशल मनुष्यबळाचा पुरवठा करणे हा या योजनेचा मुख्य उद्देश आहे. सद्यस्थितीत राज्यात ४१७ शासकीय औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांसोबतच ४६६ खाजगी औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था देखील कार्यरत आहेत.

२. उच्च व तंत्र शिक्षण विभागाच्या दिनांक १४.०५.२०१५ रोजीच्या शासन निर्णया अन्वये खाजगी व शासकीय औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था व शासकीय औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांमधील पीपीपी योजनेतर्गत प्रवेशासाठी उपलब्ध जागांवर केंद्रीय पध्दतीने देण्यात येणाऱ्या प्रवेशाकरीता आकारण्यात येणाऱ्या प्रशिक्षण शुल्कास मान्यता देण्यात आली आहे. खाजगी औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांकरीता विद्यार्थ्यांकडून प्राप्त होणारे प्रशिक्षण शुल्क हे उत्पन्नाचे एकमेव साधन असून, शिल्प कारागिर प्रशिक्षण योजनेतर्गत अभ्यासक्रमांसाठी प्रवेश घेऊ इच्छिणारे

बहुतांश उमेदवार हे आर्थिकदृष्ट्या दुर्बल घटकातील असतात. अभियांत्रिकी, वैद्यकीय तसेच पारंपारिक उच्च शिक्षण घेण्याची त्यांची आर्थिक परिस्थिती नसते किंवा शालांत परिक्षा उत्तीर्ण झाल्यावर लवकरात लवकर रोजगार प्राप्ती करून अर्थार्जन करण्याकडे त्यांचा कल असतो. शासकीय औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थेमध्ये प्रवेश न मिळालेले विद्यार्थी आर्थिकदृष्ट्या सक्षम असल्यास खाजगी औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थेमध्ये प्रवेश घेऊ शकतात. त्यामुळे फक्त आर्थिक क्षमतेअभावी विद्यार्थी कौशल्य प्रशिक्षणापासून वंचित रहात आहेत. त्यामुळे समाजातील सर्व प्रवर्गामधील आर्थिक दृष्ट्या दुर्बल विद्यार्थ्यांना केवळ आर्थिक क्षमतेअभावी व्यावसायिक कौशल्यापासून वंचित रहाण्यापासून प्रतिबंध करण्यासाठी सदर विद्यार्थ्यांना काही प्रमाणात आर्थिक सहाय्य करणे क्रमप्राप्त आहे.

३. उच्च व तंत्र शिक्षण विभाग, वैद्यकीय शिक्षण व औषधी द्रव्ये विभाग, कृषी विभाग, पशुसंवर्धन, दुग्धव्यवसाय आणि मत्स्यव्यवसाय विभाग या विभागांच्या अधिपत्याखालील खाजगी विना अनुदानित संस्थांमध्ये व्यावसायिक व बिगर व्यावसायिक अभ्यासक्रमांसाठी प्रवेश घेऊ इच्छिणारे सामाजिक मागास व आर्थिकदृष्ट्या दुर्बल घटकांतील विद्यार्थी केवळ निधी अभावी व्यावसायिक अभ्यासक्रमांपासून वंचित राहू नयेत म्हणून एक सामाजिक बांधिलकी व घटनात्मक उत्तरदायित्व म्हणून राज्य शासनामार्फत शुल्क प्रतिपूर्ती करण्याबाबतचा धोरणात्मक निर्णय शैक्षणिक वर्ष २००६-०७ पासून घेण्यात आला होता. सदरहू धोरण सन २०१५-१६ या शैक्षणिक वर्षापासून पुढे सुरु ठेवण्याबाबतच्या उच्च व तंत्र शिक्षण विभागाच्या प्रस्तावास मंत्रिमंडळाने मान्यता दिलेली आहे. या मान्यतेनुसार सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभागाने दिनांक ३१.०३.२०१६ रोजीच्या शासन निर्णयान्वये निवडक व्यावसायिक अभ्यासक्रमांसाठी प्रवेश घेतलेल्या अनुसूचित जाती प्रवर्गातील विद्यार्थ्यांना शिक्षण शुल्क व परिक्षा शुल्काची १००% प्रतिपूर्ती करण्यास मान्यता दिलेली आहे. उच्च व तंत्र शिक्षण विभागाच्या दिनांक ०७.१०.२०१७ रोजीच्या शासन निर्णयान्वये बिगर व्यावसायिक अभ्यासक्रमां साठी शासकीय, अनुदानित, विना अनुदानित संस्थांमध्ये प्रवेश घेणाऱ्या आर्थिक दृष्ट्या दुर्बल घटकातील विद्यार्थ्यांना शिक्षण शुल्काच्या १००% इतकी प्रतिपूर्ती देण्यात येत आहे. याच धर्तीवर शासकीय औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थेमध्ये पीपीपी योजनेतर्गत संस्था व्यवस्थापन कोट्यातील जागांसाठी व खाजगी औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थेमध्ये केंद्रीय प्रवेश प्रक्रीयेद्वारे प्रवेश घेतलेल्या अनुसूचित जाती, अनुसूचित जमाती, भटक्या जाती व विमुक्त जमाती, विशेष मागास प्रवर्ग व इतर मागासवर्गीय या प्रवर्गातील तसेच आर्थिक दृष्ट्या दुर्बल घटकातील विद्यार्थ्यांना व्यवसाय प्रशिक्षण शुल्काची अंशतः प्रतिपूर्ती करण्यासाठी व्यवसाय प्रशिक्षण शुल्क प्रतिपूर्ती योजनेस मान्यता देण्याबाबतचा प्रस्ताव कौशल्य विकास व उद्योजकता विभागामार्फत मा.मंत्रिमंडळाच्या दिनांक ०८.०३.२०१९ रोजीच्या बैठकीमध्ये सादर करण्यात आला होता. मा.मंत्रिमंडळाच्या सदरील बैठकीमध्ये झालेल्या निर्णयानुसार अनुसूचित जाती प्रवर्गातील विद्यार्थ्यांकरिता व्यवसाय प्रशिक्षण शुल्क प्रतिपूर्ती योजना लागू करण्यास मान्यता देण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

शासन निर्णय :-

शासकीय औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांमधील पीपीपी योजनेंतर्गत उपलब्ध जागांवर तसेच खाजगी औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थामधून शिल्प कारागिर प्रशिक्षण योजनेंतर्गत अभ्यासक्रमांसाठी केंद्रीय ऑनलाईन पध्दतीने प्रवेश घेणाऱ्या अनुसूचित जाती प्रवर्गातील विद्यार्थ्यांना सन २०१९-२० या शैक्षणिक सत्रापासून प्रशिक्षण शुल्क प्रतिपुर्तीचा लाभ देण्यासाठी व्यवसाय प्रशिक्षण शुल्क प्रतिपुर्ती योजना लागू करण्यास शासन याद्वारे मान्यता देत आहे.

२. सदर व्यवसाय प्रशिक्षण शुल्क प्रतिपुर्ती योजना खालीलप्रमाणे राहिल :-

- (१) औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थेमधील अभ्यासक्रमांच्या शासकीय तसेच पीपीपी योजनेंतर्गत प्रवेशासाठी उपलब्ध जागांसाठी व खाजगी औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांमधील अभ्यासक्रमांसाठी प्रवेश घेतलेल्या विद्यार्थ्यांकरीता उच्च व तंत्र शिक्षण विभागाच्या दिनांक १४.०५.२०१५ रोजीच्या संदर्भाधीन शासन निर्णयान्वये प्रशिक्षण शुल्क निश्चित करण्यात आले आहे. त्यानुसार केंद्रीय ऑन लाईन पध्दतीने पीपीपी योजनेंतर्गत प्रवेशासाठी उपलब्ध जागांसाठी व खाजगी औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांमधील अभ्यासक्रमांसाठी सन २०१९-२० या शैक्षणिक सत्रामध्ये प्रवेश घेतलेल्या विद्यार्थ्यांकरीता विहित केलेल्या प्रशिक्षण शुल्काच्या रकमेची १००% प्रतिपुर्ती अनुसूचित जाती प्रवर्गातील विद्यार्थ्यांना अनुज्ञेय राहिल.
- (२) शासकीय औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांमधील पीपीपी योजनेंतर्गत उपलब्ध जागांवर तसेच खाजगी औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थेमध्ये केंद्रीय ऑनलाईन पध्दतीने शिल्प कारागिर प्रशिक्षण योजनेंतर्गत मागील वर्षात प्रवेशित अनुसूचित जाती प्रवर्गातील विद्यार्थी हा सन २०१९-२० या शैक्षणिक सत्रामध्ये दुसऱ्या वर्षामध्ये प्रशिक्षण घेत असल्यास, त्यास सन २०१९-२० करीता योजनेचा लाभ देय राहिल.
- (३) शासकीय औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थेमधील पीपीपी योजनेंतर्गत गठीत करण्यात आलेली संस्था व्यवस्थापन समिती व खाजगी औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थेच्या बँक खात्यामध्ये विद्यार्थ्यांच्या व्यवसाय प्रशिक्षण शुल्काच्या अनुज्ञेय प्रतिपुर्तीची रक्कम “आपले सरकार-महाडिबीटी पोर्टल” किंवा व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण संचालनालया मार्फत विकसित करण्यात येणाऱ्या स्किल व्हॉलेट या संकल्पनेच्या माध्यमातून जमा करण्यात येईल. त्या व्यतिरीक्त अनुसूचित जाती प्रवर्गातील कोणत्याही विद्यार्थ्यांकडून प्रशिक्षण शुल्कापोटी कोणतीही रक्कम संस्थेस स्विकारता येणार नाही.
- (४) प्रस्तुत योजनेच्या अंमलबजावणीसाठी कौशल्य विकास व उद्योजकता विभागामार्फत “आपले सरकार-महाडिबीटी पोर्टल” वर प्रस्तुत योजना कार्यान्वित करण्याची कार्यवाही केली जाईल किंवा सामान्य प्रशासन विभाग (माहिती व तंत्रज्ञान) या विभागाने गठीत केलेल्या उच्चस्तरीय सचिव समितीच्या मान्यतेने व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण संचालनालया मार्फत स्किल व्हॉलेट ही संकल्पना विकसित करण्यात येईल.

३. प्रस्तुत योजनेंतर्गत पुढील अटी व शर्तीची पूर्तता करणारे अनुसूचित जाती प्रवर्गातील विद्यार्थी व्यवसाय प्रशिक्षण शुल्क प्रतिपूर्तीच्या लाभास पात्र राहतील:-

(१) शासकीय औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थेमधील पीपीपी योजनेंतर्गत प्रवेशासाठी उपलब्ध जागांसाठी व खाजगी औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थेमध्ये अनुसूचित जाती प्रवर्गातील विद्यार्थ्यांना केंद्रीय ऑनलाईन प्रवेश प्रक्रीयेद्वारे प्रवेश घेणे बंधनकारक राहिल.

(२) खाजगी औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थेतील संस्था व्यवस्थापन कोटयातील जागांवर प्रवेश घेणाऱ्या अनुसूचित जाती प्रवर्गातील विद्यार्थ्यांना सदर योजना लागू राहणार नाही.

(३) प्रस्तुत योजनेच्या लाभाकरीता ज्या अनुसूचित जाती प्रवर्गातील विद्यार्थ्यांचे कुटुंबाचे मागील वर्षातील एकत्रित वार्षिक उत्पन्न रुपये ८.०० लाखाच्या मर्यादेत आहे, असे विद्यार्थी योजने अंतर्गत व्यवसाय प्रशिक्षण शुल्क प्रतिपूर्तीच्या लाभास पात्र राहतील. यामध्ये ज्या अनुसूचित जाती प्रवर्गातील विद्यार्थ्यांचे कुटुंबाचे मागील वर्षातील एकत्रित वार्षिक उत्पन्न रुपये २.५० लाखाच्या मर्यादेत आहे, त्यांना भारत सरकार मॅट्रीकोत्तर शिष्यवृत्ती योजनेचा लाभ देय होईल. तसेच केंद्रशासनाने सदर उत्पन्न मर्यादेत भविष्यात बदल केल्यास त्याप्रमाणे उत्पन्नाच्या निकषातील बदल योजनेअंतर्गत लागू राहतील.

(४) ज्या अनुसूचित जाती प्रवर्गातील विद्यार्थ्यांच्या कुटुंबाच्या मागील वर्षातील एकत्रित वार्षिक उत्पन्नाच्या दाखल्याच्या पुष्ट्यार्थ सक्षम प्राधिकाऱ्याने निर्गमित केलेले उत्पन्नाचे प्रमाणपत्र सादर करणे क्रमप्राप्त असेल.

(५) सक्षम प्राधिकाऱ्याकडून संबंधित विद्यार्थ्यांस कुटुंबाच्या उत्पन्नाचे प्रमाणपत्र देताना त्या विद्यार्थ्यांच्या पालकांचे (आई व वडील यांचे एकत्रित) वार्षिक उत्पन्न विचारात घ्यावे. विद्यार्थ्यांचे आई-वडील (पालक) हयात नसल्यामुळे उत्पन्न प्रमाणपत्र सादर करण्यास अडचण असल्यास उत्पन्न प्रमाणपत्राऐवजी संबंधित औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थेने आवश्यक त्या सर्व कागदपत्रांची तपासणी करून त्याप्रमाणे पात्रतेकरीता प्रमाणित करून योजनेची अंमलबजावणी करणाऱ्या सक्षम अधिकाऱ्यांस सर्व कागदपत्रांसह शिफारस करावी. अशा प्रकारे प्राप्त शिफारशीच्या आधारे प्रकरणनिहाय तपासणी करून योजनेची अंमलबजावणी करणाऱ्या सक्षम अधिकाऱ्याने अशा अनाथ विद्यार्थ्यांना योजनेच्या पात्रतेसंदर्भात पुढील कार्यवाही करावी.

(६) विद्यार्थ्यांने यापूर्वी खाजगी व शासकीय औद्योगिक संस्थेमध्ये कोणत्याही अभ्यासक्रमांचा लाभ घेतलेला नसावा.

(७) तसेच राज्य/केंद्र शासनाच्या विभागाने अथवा त्यांच्या अधिपत्याखालील स्थानिक प्राधिकरण, कंपनी अथवा महामंडळे यांनी पुरस्कृत केलेल्या कोणत्याही प्रशिक्षण कार्यक्रमाचा यापूर्वी लाभ घेतलेला नसावा.

(८) अनुसूचित जाती प्रवर्गातील विद्यार्थी हा महाराष्ट्र राज्याचा अधिवासी असणे आवश्यक आहे.

(९) योजनेअंतर्गत लाभासाठी अनुसूचित जाती प्रवर्गातील विद्यार्थ्यांने अर्जासोबत सक्षम प्राधिकारी यांच्याकडील जातप्रमाणपत्राची प्रत जोडणे आवश्यक आहे, जात पडताळणी प्रमाणपत्राची प्रत सादर करणे बंधनकारक नाही.

(१०) शिल्प कारागीर योजनेअंतर्गत महासंचालक, प्रशिक्षण, नवी दिल्ली (DGT), अथवा महाराष्ट्र राज्य व्यवसाय प्रशिक्षण परिषद (MSCVT) यांनी मान्यता दिलेल्या व्यवसाय अभ्यास क्रमांच्या तुकड्यांच्या प्रवेशित जागांवर प्रवेश घेणे बंधनकारक राहिल.

(११) सदर योजनेंतर्गत लाभ घेण्यासाठी संबंधित शैक्षणिक वर्षात इच्छुक अर्जदार प्रशिक्षणार्थ्यां ची प्रवेशित अभ्यासक्रमाच्या प्रशिक्षण वर्गातील उपस्थिती ही, महासंचालक, प्रशिक्षण, नवी दिल्ली (DGT) यांनी विहित केलेल्या निकषानुसार असणे आवश्यक राहिल. सदर उपस्थिती आधार संलग्नीत बायोमेट्रीक उपस्थिती प्रणालीवर नोंदविणे आवश्यक राहिल.

(१२) अर्जदार विद्यार्थ्यांस प्रत्येक सत्र परिक्षा अथवा वर्षाची परिक्षा देणे आवश्यक राहिल. केवळ विशिष्ट परिस्थितीत विशेषतः आजारपणाच्या कारणास्तव परिक्षा देणे शक्य झाले नसल्यास तसे विद्यार्थी व संबंधित संस्थेने शिफारस केल्यानंतर सहसंचालक, प्रादेशिक विभाग यांनी प्रमाणित करणे आवश्यक राहिल.

(१३) संबंधित विद्यार्थी स्वतःच्या चुकीच्या वर्तनामुळे समाधानकारक शैक्षणिक प्रगती करत नसल्याबाबत किंवा संबंधित प्राधिकाऱ्यांच्या पूर्वपरवानगीशिवाय अनियमित असणे अथवा गैरहजर रहाणे इत्यादी स्वरूपाचे गैरवर्तन करत असल्याबाबत शैक्षणिक संस्थेच्या प्रमुखांने निदर्शनास आणले तर अशा विद्यार्थ्यांकरीता संस्थेला शुल्क प्रतिपुर्ती अनुज्ञेय राहणार नाही.

(१४) या योजनेंतर्गत अनुसूचित जाती प्रवर्गातील पात्र विद्यार्थ्यांने प्रशिक्षण मध्येच सोडले तर अशा विद्यार्थ्यांकरीता संस्थेला अथवा संस्था व्यवस्थापन समितीस अदा करण्यात आलेली प्रशिक्षण शुल्क प्रतिपुर्ती राज्य शासनास योग्य वाटल्यास वसूल करण्यात येईल.

४. सदर योजनेमध्ये व त्याच्या अंमलबजावणीबाबत कोणतीही पूर्वसूचना न देता बदल अथवा सुधारणा करण्याचे अधिकार शासनास राहतील व असे बदल केल्यामुळे कोणत्याही प्रकारचे नुकसान झाल्याबाबतचा दावा कोणत्याही विद्यार्थ्यांस व औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थेस अथवा विद्यार्थ्यांच्या पालकांना शासनाच्या विरुद्ध करता येणार नाही.

५. या योजनेच्या प्रयोजनार्थ सर्व औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांना बायोमेट्रीक उपस्थिती प्रणालीवर सर्व प्रशिक्षणार्थ्यांची उपस्थिती नोंदविणे आवश्यक राहिल. सदर बायोमेट्रीक प्रणाली स्वखर्चाने सर्व औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांनी उपलब्ध करून घेणे बंधनकारक राहिल.

६. राज्य शासनाने भविष्यात अभ्यासक्रमांच्या प्रशिक्षण शुल्कामध्ये बदल/सुधारणा केल्यास ते बदल/सुधारणा ह्या प्रस्तुत व्यवसाय प्रशिक्षण शुल्क प्रतिपुर्ती योजनेकरीता लागू राहतील.

७. अनुसूचित जाती प्रवर्गातील विद्यार्थ्यांकरीता व्यवसाय प्रशिक्षण शुल्क प्रतिपूर्ती योजनेच्या अंमलबजावणीसाठी “आयुक्त, समाजकल्याण, पुणे” यांना “नियंत्रक तथा आहंरण व संवितरण अधिकारी” म्हणून घोषित करण्यात येत आहे.

८. सदर योजनेकरीता निधीची तरतूद व खर्च करण्यासाठी सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभागाच्या “मागणी क्रमांक एन-३ अंतर्गत, २२२५ अनुसूचित जाती, अनुसूचित जमाती व इतर मागासवर्गीयांचे कल्याण” या प्रधान लेखाशिर्षाखाली स्वतंत्र उप लेखाशिर्ष व संगणक सांकेतांक वित्त विभागाच्या व महालेखापालांच्या मान्यतेने उघडण्यात येईल. तसेच सदर योजनेकरीता आवश्यकतेनुसार निधीची मागणी करण्याची जबाबदारी ही आयुक्त, समाजकल्याण, पुणे यांची राहिल.

९. सदर शासन निर्णय हा, कौशल्य विकास व उद्योजकता विभागाने, नियोजन विभागाच्या अनौपचारिक संदर्भ क्रमांक १९६/१४७१, दिनांक १५/१०/२०१८ व वित्त विभागाच्या अनौपचारिक संदर्भ क्रमांक २९/२०१९, दिनांक १२/०२/२०१९ अन्वये प्राप्त केलेल्या सहमतीस अनुसरून निर्गमित करण्यात येत आहे.

१०. सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेतांक २०१९०८०२१३०७०३६१२२ असा आहे. हा आदेश डिजीटल स्वाक्षरीने स्वाक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने.

(दि.रा.डिंगळे)

सह सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रति,

१. मा. राज्यपाल, महाराष्ट्र राज्य यांचे प्रधान सचिव
२. मा. मुख्यमंत्री यांचे अपर मुख्य सचिव,
३. मा. मंत्री, सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग
४. मा. राज्यमंत्री, सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग
५. मा. मुख्य सचिव, मंत्रालय, मुंबई
६. मा. अप्पर मुख्य सचिव/प्रधान सचिव/सचिव, सर्व मंत्रालयीन प्रशासकीय विभाग
७. आयुक्त, समाज कल्याण, पुणे
८. सर्व प्रादेशिक उपायुक्त, समाज कल्याण
९. सर्व जिल्हा सहायक आयुक्त, समाज कल्याण
१०. सदस्य सचिव, जिल्हा नियोजन समिती तथा जिल्हाधिकारी, जिल्हाधिकारी कार्यालय (सर्व)
११. संचालक, व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण, संचालनालय महाराष्ट्र राज्य, मुंबई

१२. सहसंचालक, व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण, प्रादेशिक कार्यालय, मुंबई/पुणे/नाशिक/ औरंगाबाद/अमरावती/नागपूर
१३. जिल्हा व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण अधिकारी, (सर्व)
१४. प्राचार्य, शासकीय औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था (सर्व)
१५. महालेखापाल (लेखा वअनुज्ञेयता)-१, महाराष्ट्र, मुंबई,
१६. महालेखापाल (लेखा वअनुज्ञेयता)-२, महाराष्ट्र, नागपूर,
१७. महालेखापाल (लेखा परीक्षा)-१, महाराष्ट्र, मुंबई,
१८. महालेखापाल (लेखा परीक्षा)-२, महाराष्ट्र, नागपूर,
१९. अधिदान व लेखा अधिकारी ,मुंबई,
२०. निवासी व लेखा परीक्षा अधिकारी ,मुंबई,
२१. जिल्हा कोषागार अधिकारी, जिल्हा कोषागार कार्यालय (सर्व)

प्रत,

१. मा. सभापती, विधान परिषद यांचे खाजगी सचिव, महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय, मुंबई
२. मा. अध्यक्ष, विधान सभा यांचे खाजगी सचिव, महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय, मुंबई
३. मा.विरोधी पक्षनेता, विधान परिषद, महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय, मुंबई
४. मा.विरोधी पक्षनेता, विधान सभा, महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय, मुंबई
५. मा. प्रधान सचिव, सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य यांचे स्वीय सहाय्यक
६. निवड नस्ती. (का.शिक्षण-१)